שמות

א. בתחילת הסדרה שטעלט זיך רש״י אויף די ווערטער „ואלה שמות בני ישראל״ און איז מפרש: „אעפ״י שמנאן בחייהן בשמותם, חזר ומנאן במיתתן[1], להודיע חיבתן, שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם שנאמר[2] המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא״ — אַז כאָטש ביי זייער לעבן האָט מען זיי שוין געציילט מיט׳ן נאָמען[3], ציילט ער זיי ווידער אַ מאָל ביי זייער טויט, בכדי צו מודיע זיין (און אַרויסווייזן) זייער ליבשאַפט; ווייל זיי זיינען גע־גליכן צו שטערן וואָס דער אויבער־שטער פירט זיי אַרויס און ברענגט זיי אַריין מיט אַ צאָל און מיט אַ נאָמען, ווי עס שטייט „המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא״.

ווי מען לערנט אין פשטות[4], איז מיט׳ן „חזר ומנאן״ מיינט רש״י (ניט די „בני ישראל״ — יעקב׳ס זין — וואָרום זייער צאָל באַזונדער שטייט גאָרניט אין פסוק, ניט אין אונזער פרשה און ניט אין פרשת ויגש[5] — נאָר) די „יוצאי ירך יעקב״ (אַריינ־גערעכנט יעקב׳ס אייניקלעך און אור־אייניקלעך) וואָס זיינען געקומען קיין מצרים, וואָס זיי אַלע ווערן געציילט סיי אין פרשת ויגש און סיי אין אונ־זער פרשה — „ כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים״, און „ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש״. און דערויף זאָגט רש״י, אַז דער טעם פון דעם וואָס זיי ווערן דאָ געציילט אַ צווייטן מאָל איז „להודיע חיבתן כו׳ ״.

ועפי״ז איז אויך פאַרשטאַנדיק וואָס ביי „חזר ומנאן במיתתן״ איז רש״י משמיט דעם וואָרט „בשמותם״ — ער שרייבט עס בלויז ביי „מנאן בחייהן״ — ווייל אין אונזער פרשה ווערן ניט אויסגערעכנט די נעמען פון אַלע שבעים נפש.

ב. לויט דעם איז אָבער מוקשה דער גאַנצער פירוש רש״י, מתחילתו ועד סופו:

א) וויבאַלד אַז רש״י קומט מפרש זיין דאָס וואָס דער פסוק חזר׳ט איבער נאָך אַמאָל די צאָל פון „כל נפש יוצאי ירך יעקב״ (און ניט דאָס וואָס עס ווערן אויסגערעכנט די נעמען פון די שבטים), האָט זיך דאָך רש״י געדאַרפט שטעלן אויף דעם פסוק „ויהי גו׳ שבעים נפש״, און ניט אויף „ואלה שמות בני ישראל״?

ב) די שווערקייט אין אונזער פרשה קומט דאָך מצד דעם וואָס די יוצאי ירך יעקב זיינען שוין איין מאָל גע־ציילט געוואָרן אין פרשת ויגש, און ניט מצד די שמות וועלכע ווערן דאָרט אויסגערעכנט. טאָ צוליב וואָס איז רש״י מוסיף צום „אעפ״י שמנאן ב־

1) בכמה דפוסים — וכ״ה ברמב״ן כאן: אחר מיתתן.

2) ישעי׳ מ, כו.

3) ויגש מו, ח ואילך.

4) וראה רא״ם וגו״א כאן.

5) ואין לפרש שכוונת רש״י ב„מנאן בחייהן בשמותם״ הוא להמנין בשעה שנולדו (וישלח לה, כב ואילך. וראה פירש״י שם: משנולד בנימין כו׳) שבמנין זה נמנו רק השבטים ונמנו בשמותם — אף שלכאורה, ישנה עדיפות בפירוש זה, כי לידתן ומיתתן הוא דוגמת מוציאן ומכניסן — כי זה מצינו גם בישמעאל (חיי שרה כה, יג ואילך), ועכצ״ל שפ״א אין בזה משום חיבה.

חייהן" אויך דאָס וואָרט "בשמותם"?

ג) וועגן כוכבים זאָגט רש"י "שמו־ציאן ומכניסן במספר ובשמותם" — אַז סיי זייער הכנסה סיי זייער הוצאה איז מיט ביידע זאַכן: "במספר וב־שמותם". און כפי המובן בפשטות, איז "מוציאן" אַ דוגמא אויף "מנאן בחייהן" און "מכניסן" אַ דוגמא אויף "מנאן במיתתן". איז וויבאַלד אַז די נעמען פון "כל נפש יוצאי ירך יעקב" ווערן ניט דערמאָנט אין אונזער פרשה, דער "מנאן במיתתן" איז ניט "בש־מותם", טאָ וואָס ברענגט רש"י אַז די כוכבים איז דער אויבערשטער מכנים בשמותם?

[מפרשים[6] ווילן לערנען, אַז דער דמיון פון די שבעים נפש צו די כוכבים איז בלויז אין "מוציאן (ומכ־ניסן[7]) במספר", און "ובשמותם" איז רש"י מוסיף בלויז אגב אורחא, ווייל אין פסוק (פון וועלכן רש"י ברענגט אַ ראי' אַז "מוציאן ומכניסן במספר") שטייט אויך "בשם יקרא".

אָבער מובן אַז דאָס איז אַ דוחק גדול: אַפילו ווען רש"י וואָלט דאָ געדאַרפט ברענגען אויך דעם וואָרט "בשם" פון יענעם פסוק, וואָלט ער צוליב דעם ניט געשריבן אַן איבעריקן וואָרט בפירושו — ובפרט אַז ס'איז ניט סתם אַ וואָרט נאָר אַזאַ וואָרט וואָס ברענגט אַריין אַ גאַנצן ענין (אַז דער אויבערשטער איז מוציא ומכניס די כוכבים אויך בשמותם); ועאכו"כ, אַז לויטן פירוש הנ"ל — האָט רש"י בכלל ניט געדאַרפט ברענגען דעם וואָרט "בשם" פון יענעם פסוק, כד־להלן].

ד) שוין געריידט פיל מאָל — און ווי מען זעט עס בכמה וכמה מקומות אין פירש"י — אַז בעת רש"י ברענגט אַ פסוק צי אַ מאמר רז"ל, איז ער מעתיק בלויז יענע וועלכע וועלכע פאַדערן זיך לפירושו, אָבער די אַנ־דערע וועלכע פון פסוק צי מאמר איז ער משמיט.

האָט דאָך רש"י לפי"ז געדאַרפט ברענגען בלויז די וועלכע "המוציא במספר צבאם גו' יקרא"

[וואָס יעדער אינציקער וואָרט פון זיי איז נוגע לפירושו: "המוציא" — צוליב "מוציאן", "במספר" — צוליב דעם ענין המספר, "צבאם" — אַז דאָ רעדט זיך וועגן כוכבים, און "יקרא" — צוליב דעם "מכניסן" (וואָרום אַז מען רופט אימעצן, מיינט מען דאָך דערמיט אַז יענער זאָל קומען צום קורא — "מכניסן"[8])].

צוליב וואָס איז ער מעתיק אויך די וועלכע "לכולם בשם", ובפרט אַז אין דעם נמשל (שבעים נפש) איז ניט בשם?

ג. לכאורה האָט מען געקענט אויי־לערנען, אַז רש"י מיט זיין פירוש "להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים כו'" קומט באַוואַרענען ביידע זאַכן: סיי

6) ראי"ם כאן.

7) בראי"ם כאן, שבכוכבים, הוצאתן הוא רק במספר משא"כ הכנסתן. (ולפי פירושו, גם במה ש"חזר ומנאן במיתתן" אינם דומים לכוכבים, שהרי הכנסת הכוכבים אינו רק במספר). אבל מפשטות לשון רש"י "שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם" משמע שבכל זה נמשלו ושבין ההוצאה ובין ההכנסה היא בב' העניגים: במספר ובשמותם. [ומה שמוכיח הרא"ם מלשון הכתוב "המוציא במספר גו' בשם יקרא" — כבר פירש בגו"א (וכ"ה בבאר מים חיים על רש"י) ש"במספר גו' בשם" קאי בין על "המוציא" ובין על "יקרא". עי"ש].

8) כמ"ש מפרשי רש"י כאן.

וואס דער פסוק חזר"ט איבער נאך אמאל די צאל (פון די „יוצאי ירך יעקב") — „חזר ומנאן", און אויך וואס דער פסוק חזר"ט איבער נאך אמאל די שמות (פון „בני ישראל"): פונקט ווי כוכבים איז „מוציאן ומכניסן במספר ובשמותם", אזוי ווערן אויך די „בני ישראל" בחייהן ובמיתתן געציילט אנרופנדיק זיי ביים נאמען. (און דאס וואס בלויז די שבטים ווערן געציילט בשמותם און ניט זייערע קינדער, איז עס ווייל אין חיבה זיינען פאראן כמה מדריגות, און די חיבה צו שבעים נפש איז ניט אזוי גרויס[9] ווי צו „בני ישראל").

ועפ"ז וואלט לכאורה געשטימט דער גאנצער פירש"י: רש"י שטעלט זיך אויף „ואלה שמות בני ישראל" און ניט אויף „שבעים נפש" (כאטש ער איז מפרש אויך דעם „חזר ומנאן"), ווייל דאס איז תחילת הענין (און ווי מיר געפינען בכמה מקומות וואו רש"י שטעלט זיך אויף די ערשטע ווערטער פון א פסוק צי א פרשה, כאטש זיין פירוש איז ניט בלויז אויף די ווערטער אויף וועלכע ער שטעלט זיך נאר אויפן גאנצן פסוק צי פרשה); און דאס וואס רש"י איז מוסיף „בשמותם" ביי „מנאן בחייהן" און ביי די כוכבים, איז ווייל דאס איז נוגע צו דער קשיא אין דעם תירוץ בשייכות צו די שמות (בני ישראל); ואעפ"כ איז רש"י משמיט דעם ווארט „בשמותם" ביי „חזר ומנאן במיתתן", וואס דער רוב פון די מנויים ווערן געציילט ניט בשמותם.

ד. אין אמת'ן קען מען אבער אזוי ניט לערנען. ווייל

9) ראה פירש"י ויחי נ, יג.

א) דער פארגלייך „שנמשלו לכוכבים כו'" באציט זיך דאך צו די וואס „חזר ומנאן", וואס לפי פירוש הנ"ל זיינען דאס אלע שבעים נפש. און וויבאלד אז די כוכבים — אלע כוכבים[10] — איז דער אויבערשטער ניט בלויז מוציא נאר אויך מכניס במספר ובשמותם, איז מובן אז די אלע וואס „חזר ומנאן", אויף וועלכע רש"י זאגט „שנמשלו לכוכבים", זיינען נמנים בשמותם ניט נאר בחייהן נאר אויך במיתתן.

ב) וועגן רש"י איז מפרש א גאנצן פסוק צי א פרשה, און ער איז מעתיק פון חומש בתחילת דיבורו דעם אנהויב פון דעם פסוק צי פון דער פרשה, איז דרכו של רש"י צו מעתיק זיין בלויז די ערשטע ווערטער ממש, און ניט מער.

איז אויב רש"י וואלט דא מפרש געווען אויך די ווערטער „שבעים נפש" און געווואלט אנצייכענען בתחילת דיבורו די ערשטע ווערטער פון עטלעכע פסוקים, וואלט ער געשריבן נאר „ואלה שמות" (אדער גאר „ואלה" אליין) און ניט געבראכט אויך די ווערטער „בני ישראל". ובפרט אז מיט „בני ישראל" ווערט אונטערגעשטראכן אז דא ווערן געמיינט די בני יעקב („ראובן גו'") און ניט די „שבעים נפש" וועלכע רש"י קומט מפרש זיין.

ג) פון רש"י'ס פירוש ווייטער אין

10) בגו"א כאן ש„בשם יקרא" קאי על המזלות עצמם (שהם דוגמת השבטים) ולא על צבאיהם (שהם דוגמת השבעים נפש). אבל — נוסף ע"ז שרש"י אינו מזכיר זה כלל, ואפילו לא ברמז — מפשטות לשון הכתוב „לכולם בשם", מוכח שקאי על כל צבאם הנמנים במספר.

פרשת וארא [11] איז מובן אז ער לערנט אז אין פסוק „וימת יוסף וכל אחיו גו'" רעדט זיך וועגן מיתת השבטים, און ניט וועגן מיתת כל השבעים נפש. — און דאס איז דאך מוכרח ובפשטות — וואס יוכבד איז דאך איינע פון זיי און זי האט געלעבט פילע יארן נאכדעם. קען מען דאך ניט זאגן, אז מיט „חזר ומנאן במיתתן" זאל מען מיינען דעם מנין פון די שבעים נפש.

ה. פון כל הנ"ל איז קלאר אז רש"י איז דא מפרש בלויז דעם טעם פון דעם וואס די בני ישראל (יעקב'ס זין) ווערן דא נאך אמאל נמנה בשמותם, אבער דער מנין „שבעים נפש" פון „כל נפש יוצאי ירך יעקב" איז ניט מוקשה רש"י'ן. און רש"י נעמט אן אז דאס איז מובן גאר בפשטות, ביז אז דער „בן חמש למקרא" וועט עס אליין פארשטיין:

וויטער אין פסוק דערציילט ער בדרך חידוש „ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד". און אויף דעם איז דער פסוק מקדים, אז בעת זייער קומען קיין מצרים זיינען זיי געווען בלויז שבעים נפש, און דער־נאך האבן זיי זיך אזוי שטארק פאר־מערט, ביז אז „ותמלא הארץ אותם" [12].

ואעפ"י אז אין פרשת ויגש [13] שטייט שוין „כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", וויבאלד אבער אז אין צווישן איז דער פסוק מפסיק מיט אנדערע ענינים, חזר'ט ער עס דא איבער נאך אמאל, וויל ס'איז נוגע צום „פרו וישרצו גו' " [14].

דאס וואס רש"י'ן איז קשה איז דער „ואלה שמות בני ישראל" אויף וואס ער שטעלט זיך: וויבאלד אז דער עצם סיפור פון ביאת בני ישראל למצרים שטייט שוין פריער אין פ' ויגש (און דארט ווערן טאקע אויס־גערעכנט די נעמען פון אלע באי מצרים — וויל ביים סיפור „ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו" [15] וויל דער פסוק דערציילן ווער עס זיינען געווען די באי מצרים), און אין אונ־זער פרשה קומט דער ענין בלויז אלס הקדמה צו „פרו וישרצו גו' " כנ"ל [16], איז דאך דא ניט נוגע אויסצורעכענען נאך אמאל די נעמען פון בני ישראל", פונקט ווי ס'איז ניט נויטיק אויסצורעכענען נאך אמאל די נעמען פון די אנדערע באי מצרים?

---

11) ו, טז. ופשוט שאין לומר שהשאר מהשבעים נפש מתו קודם להשבטים — ראה ב"ב קח, סע"א וברשב"ם שם — שהרי יוכבד קיימת.

ומ"ש כאן „וכל הדור ההוא", בהכרח לפרש שקאי על בני דורם של יוסף ואחיו (וראה פירוש הראב"ע עה"פ), ולא על בני השבטים שהם דור שני ליוסף ואחיו. ופירוש זה אין רש"י מחדש בפ' וארא (שהתלמיד לא למד עדיין), כי אם, שלפי שיטת רש"י, פשטות הכתוב בפ' שמות הוא ש„וכל הדור ההוא" קאי על בני דורם של יוסף ואחיו (ולא על השבעים נפש, כפירוש הרשב"ם והספורנו). וכדמוכח מלשון רש"י בוארא שם: שנאמר כו'.

12) וכפירוש הרשב"ם כאן א, א. דעת זקנים מבעה"ת א, ה.

13) מו, כז.

14) ראה עד"ז רש"י ר"פ ויצא. וישב לט, א. וארא ו, כט־ל. ועוה"ב.

ועפי"ז יומתק מ"ש הבאים לשון הוה (ראה שמו"ר פ"א, ד: „וכי היום באים והלא ימים רבים היו להם שבאו למצרים") — כי בפרשה זו חוזר על הסיפור שבפ' ויגש.

15) ויגש מו, ו.

16) ועפי"ז יומתק מה שבפרשתנו נאמר „את יעקב" — ודלא כבפ' ויגש שיעקב נמנה בשוה עם בניו „יעקב ובניו" (ראה תו"א ר"פ שמות) — כי בפרשת ויגש, מכיון

אויף דעם איז רש״י מפרש: „אעפ״י שמנאן בחייהן בשמותם חזר ומנאן במיתתן״ — אַז דער טעם פון דעם וואָס די בני ישראל ווערן ווידער־אַמאָל געציילט אינעם זעלבן אופן (בשמותם [17]) ווי מנאן בחייהן איז עס „להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים ש־מוציאן ומכניסן במספר ובשמותם״. און וויבאַלד אַז דאָס גייט בלויז אויף די בני יעקב (כנ״ל סוף סעיף ד׳), דעריבער ווערן דוקא זיי נמנה ב־שמותם.

ו. עפי״ז שטעלט זיך אָבער די קשיא: לפי ביאור הנ״ל קומט אויס אַז רש״י איז דאָ מפרש בלויז דעם טעם פון דעם וואָס דער פּסוק רעכנט אויס די נעמען פון „בני ישראל״, און ניט פון זייער צאָל — וואָרום דער מנין פון יעקב׳ס זין באַזונדער ווערט גאָרניט דערמאָנט אין דער פּרשה

(און בנוגע צו דעם וואָס זיי ווערן געציילט צווישן אַלע „שבעים נפש״, איז עס מלכתחילה קיין קשיא ניט, און מען מוז סיי ווי לערנען אַז דער מספר קומט אַלס הקדמה צו פּרו וישרצו גו׳, און ניט צוליב „להודיע חיבתן״, וויבאַלד אַז ביי די שבעים נפש איז עס ניט במיתתן),

טאָ פאַרוואָס זאָגט רש״י „חזר ומנאן״ [18], און אויך ביי די כוכבים זאָגט ער „שמוציאן ומכניסן במספר כו׳״?

איז דער ביאור אין דעם:

בשעת דער פּסוק דערציילט אַז די „יוצאי ירך יעקב״ וואָס זיינען גע־קומען קיין מצרים זיינען געווען „שב־עים נפש״, רעכנט ער זיי ניט ווי אַ זאַך פאַר זיך, ער רעכנט זיי בלויז אַלס די „בתים״ פון די „בני יש־ראל״; די „באים מצרימה״ זיינען דאָ די „בני ישראל״: ראובן, שמעון וגו׳. נאָר אַזוי ווי יעדערער פון זיי איז געקומען מיט „ביתו״, זיינען זיי אין סך־הכל — שבעים נפש.

שטעלט זיך דאָך די שאלה: ווי־באַלד אַז אין אונזער פּרשה איז נוגע דער מספר „שבעים נפש״ בכדי דורך דעם אַרויסצוברענגען בהדגשה וואָס „פּרו וישרצו גו׳״ (דאָס וואָס בתחילה זיינען זיי געווען נאָר צוועלף, ברענגט כלל ניט אַרויס דעם „פרו וישרצו״ וואָס איז געווען אין מצרים, וויבאַלד אַז קומענדיק קיין מצרים, נאָך בין החומות [19], זיינען זיי שוין געווען

שמדבר אודות „הבאים מצרימה״, מונה יעקב בשווה לבניו. משא״כ בפרשתנו שכל הענין ד„ואלה שמות גו׳ הבאים מצרימה״ בא בתור הקדמה ל„פרו וישרצו גו׳״, הלשון — „את יעקב״, לפי שבו עיקר החידוש דפרו וישרצו גו׳, וכמש״נ: והי׳ זרעך גו׳ ופרצת גו׳ (ויצא כח, יד).

17) וכסיום רש״י בכוכבים: ובשמותם. ברמב״ן (כאן) מוכח שגירסתו בפירש״י הוא: „חזר ומנאן אחר מיתתן בשמותם״. (וכן בדברי הרמב״ן עצמו, מפרש כוונת רש״י: וכופל שמותם). אלא שצע״ק מה שמסיים שם: שמוציאן במספר ומכניסן במספר.

18) בדוחק הי׳ אפשר לתרץ, שכוונת רש״י ב„ומנאן״ (אינו לבאר הטעם מה שמנאן, כי אינו ענין בפ״ע) — ענין אחד כאן — מנין „בשמותם״ (כדלהלן סעיף יג). אבל — נוסף על מה שממ״ש גבי כוכבים „מכניסן במספר ובשמותם כו׳״ מוכח ששני ענינים בזה — מפּשטות לשון רש״י „חזר ומנאן״, משמע שכוונתו הוא לפרש הטעם מה שמנאן. (וב־פרט לפי גירסת הרמב״ן שגבי מנאן בחייהן אינו כותב בשמותם, מוכרח שכוונתו ב„חזר ומנאן כו׳ בשמותם״ הוא גם לענין המנין עצמו, שהרי לענין „בשמותם״ אינו שייך לומר חזר כו׳, מכיון שבמנין הראשון אינו מזכיר כלל שנמנו בשמותם. וי״ל).

19) פירש״י ויגש מו, טו.

שבעים נפש), האָט דאָך דער פסוק געדאַרפט זאָגן בקיצור אַז די באי מצרים זיינען געווען שבעים נפש, און ניט דערמאנען כלל די שבטים בפני עצמם (אפילו שלא בפירוט שמותיהן).

פון דעם וואָס דער פסוק רעדט וועגן "כל נפש יוצאי ירך יעקב" אַלס די בתים פון די שבטים, ער איז מונה הייסט עס (ניט די שבעים נפש גופא נאָר) די צוועלף שבטים "איש וביתו", איז דאָך אַ ראי', אַז דאָ איז נוגע צו ציילן זיי ביחוד. דעריבער זאָגט רש"י אַז סיי דער מנאן סיי דער בשמותם איז עס "להודיע חיבתן" אַווי ווי כוכבים וואָס מכניסן במספר ובשמותם.

ז. נאָך דעם ווי רש"י איז מפרש דעם טעם פון "חזר ומנאן במיתתן" אַז דאָס איז "להודיע חיבתן", איז ער מוסיף: "שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם כו'". ווי מען לערנט די רש"י בהשקפה ראשונה, מיינט עס אַז רש"י וויל ברענגען אַ ראי' פון כוכבים, אַז דברים החביבים איז מען מוציא און מכניס במספר ובשם.

עפי"ז איז אָבער ניט מובן רש"י'ס לשון "שנמשלו לכוכבים": וויבאַלד אַז פון כוכבים וויל רש"י ברענגען אַ ראי' אַז דברים חביבים איז מען מוציא ומכניס במספר ובשם, האָט ער דאָך געדאַרפט זאָגן "וכמו כוכבים שמוציאן כו'", וואָס איז דאָ נוגע אַז בני ישראל זיינען געגליכן צו כוכבים: אויך ווען זיי וואָלטן ניט געווען געגליכן צו כוכבים נאָר צו אַנדער דבר חביב וואָלט געווען גוט די ראי' אַז הודעת החיבה דריקט זיך אויס דורך מספר און שם? — ובפרט אַז לויט פרש"י במגלת אסתר (ו, יג) זיינען אידן אין דער צייט "כאשר יענו אותו" — ניט נמשלו ככוכבים נאָר כעפר.

מוז מען זאָגן, אַז מיט"ן "שנמשלו לכוכבים" מיינט רש"י (ניט בלויז אַ ראי' נאָר אויך) אַ טעם: וויל אידן זיינען "נמשלו לכוכבים" — אין זיי זיינען דאָ די זעלבע אייגנשאַפטן וואָס זיינען דאָ אין כוכבים, דעריבער איז די הודעת החיבה צו זיי דורך מנין און שם, אַזוי ווי כוכבים וואָס "מוציאן ומכניסן במספר ובשמותם". — וע"פ הנ"ל אַז במיתתן מיינט נאָר פון די בני ישראל, איז דאָס געווען פאַר דעם ויקם מלך חדש גו' וכאשר יענו — איז דאָמאָלס נמשלו לכוכבים.

ח. דער ביאור אין דעם איז:

חיבה דריקט זיך אויס סיי דורך מנין און סיי דורך קריאה בשם. און דער "בן חמש למקרא" וויס שוין די ביידע זאָכן פון זיין אייגענעם לעבן, ביז אַז רש"י דאַרף עס אים גאָר ניט מפרש זיין.

אַ קינד וויס אַז די זאָכן וועלכע זיינען אים טייער און ליב, וויל ער וויסן זייער געניוע צאָל, מצד דעם וואָס יעדע איינע האָט ביי אים אַ חשיבות און חביבות מיוחדת[20].

אויך אַז קריאה בשם דריקט אויס חיבה וויס דער "בן חמש למקרא", וואָרום ער זעט אַז זיין פאָטער און מוטער, מצד חיבה צו אים, האַלטן זיי אין איין דערמאָנען זיין נאָמען. וואָס דורך דעם דריקט זיך אויס זייער אהבה צו אים.

— וואָס דערמיט איז אויך מבואר וואָס רש"י ברייענגט בכ"מ[21] דעם ענין

---

20) להעיר מהא דדבר שבמנין אינו בטל.

21) לעיל **תולדות** סה, כו. **ויצא** כט, לד. ועוד.

פון קריאת השם און ערקלערט ניט וואָס איז די חשיבות אין דעם. ועוד — וואָס רש"י שטעלט זיך ניט אויף ויאמר אליו אברהם[22] — פאַרענט־פערן: מאי קמ"ל?[23]

וויבאַלד אָבער אַז אויך איין ענין — מנין אַליין אין שם אַליין — דריקט אויס חיבה, טאָ פאַרוואָס איז דאָ דער „להודיע חיבתן" סיי דורך מנאן סיי דורך בשמותם? קיין קשיא איז עס טאָקע ניט: ווייל יעדער פעולה נוספת דריקט אויס מער חיבה[24]. דאָך איז רש"י מוסיף ביאור: „שנמשלו לכוכבים", דורך די וועלטער איז ער מסביר (כפי האמת — כאָטש אַז אויך אַן דעם הסבר איז עס קיין קשיא ניט, כנ"ל), אַז יעדער איינער פון די צוויי ענינים — מנין און שם — דריקט אויס אַ באַזונדער ענין פון חיבה.

ט. מספר און שם דריקן אויס צוויי באַזונדערע (היפך־דיגע) ענינים פון די זאַכן וועלכע וועלן געציילט און נקראים בשם:

מספר דריקט אויס די נקודה פון די דברים הנמנים, אין וועלכע זיי זיינען אַלע בשוה. דאָס וואָס כמה וכמה זאַכן וועלן געציילט צוזאַמען, אין זעלבן מספר, איז עס דאָך מצד דער נקודה המשותפת שבהם (ווייל זאַכן וועלכע האָבן ניט צווישן זיך קיין נקודה משותפת[25], קענען דאָך ניט אַריינגערעכנט ווערן אין זעלבן חשבון).

דאָקעגן „שם" דריקט אויס די נקודה אין וועלכע יעדער איינער פון די נקראים בשם איז אַפגעטיילט פון דעם צווייטן. וואָס דערבייער האָט יעדערער אַ באַזונדער נאָמען[26].

און דאָס איז רש"י מסביר מיט „שנמשלו לכוכבים": אין כוכבים זיינען דאָ צוויי ענינים:

א) די נקודה המשותפת שבהם, וואָס יעדערער פון זיי איז אַ כוכב. און מצד דער גרויסקייט און חשיבות פון יעדער כוכב אַלס כוכב, ווערט ער נמנה במספר.

ב) יעדער כוכב האָט אין זיך אַן ענין אין וועלכן ער טיילט זיך אויס פון די אַנדערע כוכבים — ווי דער בן חמש למקרא האָט עס שוין געלערנט פון דער דוגמא אויף די עלף שבטים — אחד עשר כוכבים[27]. [און ווי ערקלערט בכ"מ, אַז דורך יעדער כוכב ווערט נשפע אַ באַזונדער השפעה אין וועלט, מתאים לפי ענינו[28]]. און מצד דער חשיבות פון דעם באַזונדערן ענין, ווערט יעדערער געוויפן מיט אַ באַזונדער שם.

און דאָס מיינט רש"י מיט „נמשלו לכוכבים", אַז אויך אין אידן זיינען דאָ די צוויי ענינים: די נקודת היהדות וואָס איז גלייך ביי אַלע אידן [דער חלק אלקה ממעל ממש], זיי זיינען בני יעקב שהקב"ה קראו א"ל[29],

22) וירא כב א.

23) אלא שיש חיבה גלוי' יותר בכפילת השם — ראה פירש"י (וירא כב, יא. ויגש מו, ב).

24) וכנ"ל בכפילת השם.

25) ואפילו כשיש להם שייכות — נקודה משותפת עם הנמנים — אבל יש להם חשיבות מיוחדת, אין נמנין ביחד (פירש"י במדבר א, מט).

26) להעיר מפירש"י וישלח לב, ל.

27) וישב לו, ט.

28) אוה"ת שמות ע' לג. וראה גם רד"ק לישעי' מ, כו.

29) פירש"י וישלח (לג, כ). וגם ב„פשוטו של מקרא" — איז יעדער איד דאָך „כדמותי בתחתונים" (שם בראשית א, כו). וראה פירש"י לך (יז, א).

און די באַוונדערע מעלה וואָס איז פֿאַראַן אין יעדער אידן באַזונדער. און דערפֿאַר דאַרף זיך אויסדריקן די הודעת החיבה צו אידן דורך ביידע זאַכן: דורך „מנאן" וועלכע ארויסגעוויזן די חיבה צו יעדער אידן מצד זיין נקודת היהדות, און דורך „בשמותם" וועלכע ארויסגעוויזן די חיבה צו יעדער אידן מצד זיין באַזונדערע מעלה.

יו"ד. אין פירש"י איז דאָך פֿאַראַן אויך „יינה של תורה"[30] — איז אין דעם וואָס דער „להודיע חיבתן" דריקט זיך אויס דורך „מנאן בשמותם", פֿאַראַן אַ געשמאַקער ענין פון פנימיות התורה. (וואָס לויט דעם ביאור וועלן וועלן פֿאַרשטאַנדיק כמה דיוקים וואָס אין פשטות זיינען זיי ניט אַזוי גלאַטיק).

„מנין" און „שם" וויזן ביידע אויפן עצם, וואָס איז העכער פון ציורים:

אין „מנין" וועלן דאָך אַלע געציילט גלייך, דער גדול שבגדולים איז ניט מער פון איינס און דער פחות שבפחותים איז ניט וויניקער פון איינס, וויל דער גדול שבגדולים ביז דעם פחות שבפחותים איז מצד עצם הנשמה זיינען זיי „כולן מתאימות ואב אחד לכולנה"[31].

און אויך „שם" איז פֿאַרבונדן מיטן עצם וואָס איז העכער פון כחות ה־גלויים[32], וואָס דעריבער וועלט דער מענטש געפונען מיטן זעלבן נאַמען במשך כל ימי חייו, טראָץ די פֿאַרשידענע ענטוויקלונגען וואָס קומען פֿאַר אין זיינע כחות הגלויים במשך די יאָרן פון זיין לעבן.

וויבאַלד אַבער אַז די עבודה פון אַן אידן דאַרף זיין מיט זיינע כחות הגלויים, און דער נתינת כח צו די כחות הגלויים, אַז זיי זאָלן קענען טאָן זייער עבודה, קומט דוקא דורך דעם וואָס עס לייכט אין זיי זייער עצם, (כדלהלן סעיף יד), דאַרף דעריבער זיין דער „להודיע חיבתן", אַז די חיבה שמצד העצם, וואָס איז העכער פון גילוי, זאָל ווערן להודיע — שטיין בהתגלות. און דער גילוי החיבה שמצד העצם, קומט דורכן „מנאן בשמותם": דורך דעם וואָס מען ציילט זיי און מען רופט אַן ביים נאָמען בגלוי, קומט דער עצם (וואָס מיט אים איז פֿאַרבונדן דער מנין און שם כנ"ל) אין אַ גילוי־דיקן אויסדריק.

יא. ס'איז דאָך ידוע אַז די אהבה עצמית פון עלטערן צו זייערע קינדער ווערט נשתלשל און זי איז, כביכול, בדוגמת די אהבה עצמית פון אויבערשטן צו אידן[33] — איז דער גילוי החיבה עצמית שלמעלה וואָס קומט

30) היום יום ע' כד.

31) תניא פל"ב.

שלכן קודם חגה"ש — זמן מ"ת — קוראין פרשת במדבר (שהתחלתה ותוכנה הוא מנין בנ"י), כי הגילוי דמ"ת הוא מצד עצם הנשמה (ראה בארוכה לקו"ש ח"ד פ' במדבר. ולהעיר ממכילתא שמות יט, א. ב"ר פ"ע, ט. יל"ש רמז רפ, שבשעת מ"ת הוצרך להיות המספר של ששים רבוא. וראה ב"ר ספע"ד).

32) שלכן כשקוראין את האדם בשמו, מקיצים אותו מהתעלפותו, כי ההתעלפות היא סילוק חיות הגלוי, וע"י הקריאה בשם, משיבים אותו מהתעלפותו (ראה ד"ה בעצם היום הזה תש"א פ"א. מן המיצר תש"ט פי"א).

33) וכן האהבה עצמית שמהבן להוריו, שרשה היא אהבת כנס"י להקב"ה.

ובזה יובן מה שאהבת ההורים כשיש להם רק בן יחיד היא ביותר מאהבת ההורים לבניהם, כשיש להם הרבה בנים ובנות. וכן אהבת הבן יחיד להוריו היא ביותר מהאהבה של הבן — כשיש ריבוי בנים להוריו — דלכאורה, גם בנוגע אהבת ההורים

דורך קריאה בשם, איז פאראן דוג־מתה אויך אין אהבת וחיבת ההורים לבנם: די חבה וואס עלטערן דריקן אויס צו זייערע קינדער דורך דער־מאנען זיי ביים נאמען (ובפרט נאך דורך פארציהן דעם נאמען אדער דורך געבן א צונאמען), איז פיל טי־פער פון דער חיבה וואס דריקט זיך אויס דורך געבן אים א מתנה, ריידן צו אים דברי אהבה, און אפילו — דורך חיבוק ונישוק.

ווייל* נתינת מתנה און ריידן דברי אהבה איז תלוי לויטן גיל און הבנה פון דעם קינד: וועו מ'זאל געבן אן ערוואקסענעם קינד א מתנה וואס פאסט זיך פאר א קליין קינד, וועט עס ניט נאר ניט אויסדריקן קיין חיבה, נאר דאס וועט אויסדריקן היפך ה־חיבה; און אזוי אויך לאידך גיסא: געבן א קליין קינד א מתנה וואס פאסט פאר אן ערוואקסענעם, וועט ניט זיין קיין אויסדרוק פון חיבה[34].

אזוי איז עס אויך בנוגע דברי אהבה: דוקא וועו די דברי אהבה זיי־נען לפי ערך הגיל וההבנה של הבן, דריקן זיי אויס די חיבה.

און וויבאלד אז מתנה און דברי אהבה — די כלים דורך וועלכע מען באווייזט די חיבה — זיינען אויסגע־מאסטן לויט די יארן און פארשטאנד פון דעם בן, איז דאך מובן, אז אויך די חיבה וועלכע דריקט זיך אויס דורך די כלים, איז אן אויסגעמאסטענע. ובמילא איז עס ניט די אהבה עצמית צום עצם הבן, וועלכע איז ניט מדוד לויט זיין שכל וכו'.

אפילו די אהבה וחיבה וואס דריקט זיך אויס דורך חיבוק ונישוק, וואס זיי (חיבוק ונישוק) זיינען שייך סיי צו א קליינעם סיי צו אן ערוואקסע־נעם — פונדעסטוועגן, פון דעם וואס חיבוק ונישוק זיינען שייך דוקא בעת דער אהוב איז בסמיכות ובקירוב מקום צום אוהב, איז א ראי' אז זיי דריקן נאך ניט אויס די אהבה עצמית ממש, וועלכע איז ניט מדוד ומוגבל אין מקום.

נאך מער: דער ביטוי החיבה דורך חיבוק ונישוק איז שייך דוקא וועו דער אהוב איז וואך (און ס'איז ניט שייך אויסדריקן צו אימעצן חיבה דורך האלדזן און קושן אים בעת ער שלאפט). וואס פון דעם זעט מען נאך מער אז די אהבה דערביי איז ניט דער עצם האהבה ממש, ווארום אין „עצם" איז ניטא קיין חילוק צווישן ער און ישן.

משא"כ די אהבה וואס דריקט זיך אויס דורך הזכרת השם, זעט מען דאך במוחש אז אין דעם זיינען ניטא קיין מדידות והגבלות: ס'איז קיין נפק"מ ניט צי דער אהוב געפינט זיך בקי־

לבניהם, אינו שייך לומר שע"י שיש להם הרבה בנים ובנות מתמעטת אהבתם, כי „כלום תחומי אית במעוהי דבר נש". ועאכו"כ בנוגע אהבת הבן להוריו, הרי גם כשיש לו הרבה אחים, יחידי הוא בהרגש עצמו, ומדוע יהי' הפרש באהבתו להוריו אם יש לו אחים אם לאו —

כי מכיון שאהבת ההורים לבנם ואהבת הבן להוריו שרשה היא אהבת הקב"ה לישראל ואהבת ישראל להקב"ה, וישראל הם בן יחיד ליחידו של עולם, לכן עיקר האהבה עצמית של אב ובן הוא בבן יחיד. (ומטעם זה, כללות האהבה עצמית של הורים לבנם ושל בן להוריו הוא בישראל יותר מבאו"ה, לפי ששרש אהבה זו היא אהבת הקב"ה לישראל ואהבת ישראל ל־הקב"ה) — ד"ה אתה אחד תשכ"ט (סה"מ מלוקט ח"ד ע' עא), עפ"י מאמר ד"ה זה משנת תש"ב).

34) להעיר מפיה"מ להרמב"ם ר"פ חלק ד"ה וכת חמישית.

*) ראה לקמן ע' 413 ואילך. המו"ל.

רוב מקום צי בריחוק מקום, און מכ"ש אז אין דעם איז קיין נפק"מ ביטאַ צי דער בן איז אַ חכם (אין וועלכן מצב דער בן זאָל נאָר ניט זיין, דריקט מען אויס די חיבה צו אים דורך אַנ־רופן אים מיטן זעלבן נאָמען) — ווייל דורך הזכרת השם דריקט זיך אויס די אהבה עצמית וואָס איז פאַרבונדן מיטן עצם הבן, העכער פון ציורים.

יב. אעפ"י אַז ביידע — מנין און שם — זיינען פאַרבונדן מיטן עצם שלמעלה מהתחלקות, פונדעסטוועגן, איז דאָ אַן אונטערשייד צווישן זיי:

אין "מנין" שיידט זיך ניט אַפ אייַ־נער פון אַ צווייטן; יעדער איינער פון די נמנים ווערט געציילט אַלס איינס. דאָקעגן ביי "שם", האָט דאָך יעדער איינער זיין באַזונדערן נאָמען. דער העדר ההתחלקות שבשם איז בלויז ביי דעם זעלבן מענטשן גופא, אַז ב־משך כל שנותיו (גם מלשון שינוי) הייסט ער מיטן זעלבן נאָמען. ס'איז אַבער דאָ אַ התחלקות פון איינעם ביז אַ צווייטן.

פון דעם איז מובן אַז "מנין" ווייזט אויף די מדריגה אין נשמה ווי זי איז העכער פון צו זיין פאַרבונדן מיט אַ גוף פרטי, וואָס אין דער מדריגה זיי־נען אַלע נשמות גלייך: "כולן מתאי־מות ואב אחד לכולנה"[31]. און שם ווייזט אויף די מדריגה פון נשמה ווי זי ווערט נתלבש אין אַ גוף פרטי. וכידוע[35] אַז אַ נשמה למעלה האָט ניט קיין נאָמען. ערשט ווען זי איז יורד למטה אין גוף, באַקומט זי אַ נאָמען.

און דאָס איז דער פירוש פון "מנאן בשמותם" — אַז אין "שמותם" — הארת הנשמה שבגוף — דאַרף זיין דער "מנאן" — גילוי עצם הנשמה.

יג. עפ"י הנ"ל וועט ווערן פאַר־שטאַנדיק אַ דיוק, וואָס עפ"י פשטות איז ער ניט אינגאַנצן גלאַטיק:

וויבאַלד אַז דער טעם פון "חזר ומנאן (בשמותם)" איז עס מצד דעם וואָס אין דער פרשה שטייט "וימת יוסף וכל אחיו" און מצד חיבתן איז ער מכניסן במספר ובשמותם, האָבן דאָך זייערע שמות און זייער צאָל גע־דאַרפט אויסגערעכנט ווערן אין פסוק "וימת". פאַרוואָס שטייט דאָרט "יוסף וכל אחיו" און עס רעכענען זיך ניט אויס ניט זייערע שמות און ניט זייער מנין?

אמת טאָקע אַז אויך תחילת הפרשה — וואו עס ווערן יע אויסגערעכנט זייערע נעמען ("ואלה שמות גו'") און זייער מנין (אַריינגערעכנט אינעם צאָל פון די "שבעים נפש", כנ"ל) — קומט בהמשך צו די ווייטערדיקע פסוקים ("וימת יוסף וכל אחיו גו' ובני ישראל פרו וישרצו גו'"), פונדעסטוועגן, האָט דאָך לכאורה געדאַרפט שטיין זייער מנין און שם ביי "וימת" (מכניסן) גופא, און ניט ביי "הבאים מצרימה" וואָס (קומט נאָר בסמיכות צום וימת, און דער באים גופא) איז געווען ב־חייהן[36]?

איז קיין קשיא איז עס טאָקע ניט: מצד דעם "להודיע חיבתן" אַליין וואָלט די תורה זיי ניט מונה געווען און אויך ניט אויסגערעכנט זייערע שמות. נאָר בשעת דער פסוק איז סייווי מונה אַלע באי מצרים, איז ער מונה

35) לקו"ת בהר מא, ג. בלק סז, ג. לקו"ש כרך ג' ע' 847. ובכ"מ.

36) ובפרט ש"הבאים מצרימה" הוא לשון הוה (ראה פירש"י ויגש מו, ח), ולא לשון עבר. וא"כ, גם בעת הסיפור הוא ב[שייכות ל]חייהן.

די שבטים ביחוד, און אין זיי מונה בפירוט שמותיהן, להודיע חיבתן.

[וואָס עפ"י אין מבואר וואָס רש"י איז מדייק „מנאן בשמותן" — ער ציילט זיי ביי זייערע נעמען (ניט ווי ביי כוכבים וואָס דער מספר מיטן שם זיינען צווי ענינים ווי רש"י זאָגט „במספר ובשמותם"), ווייל דער גאַנצער ענין פון „שמותם" ביי די שבטים איז ניט קיין ענין בפני עצמו, ער איז בלויז אַן אופן אין דעם „מנאן": בשעת אַז דער פסוק ציילט זיי שוין (און אויך דאָס, זייער מנין, קומט מצד דעם וואָס ער ציילט אַלע באי מצרים), ציילט ער זיי בשמותם]

אָבער עס פאַדערט ביאור: פאַר־וואָס זאָל דער „בשמותם" (וואָס דאָס אַליין, אויך ווען עס קומט בפני עצמו איז עס אַן אויסדרוק פון חיבה), זיין פאַרבונדן מיט ן „מנאן" דוקא, און אפילו דער „מנאן" פון די שבטים איז ניט קיין ענין פאַר זיך להודיע חיבתן [37], ער קומט דוקא ביי דעם מנין „שבעים נפש" פון אַלע באי מצרים?

לויטן ביאור הנ"ל עפ"י פנימיות התורה, איז עס אינגאַנצן גלאַטיק.

יד. דער אויפטו פון דעם „להודיע חיבתן" איז דער גילוי עצם הנשמה (בחי' מנין) אין הארת הנשמה שבגוף (בחי' שם). ובמילא, קען דאָך ניט קומען דער ענין פון „בשמותם" בפני עצמו, וויבאַלד אַז דער גאַנצער אויפטו דאָ איז דער „מנאן בשמותם", אַז בשמותם — אין בחי' שם (הארת ה־נשמה שבגוף) זאָל מאיר זיין דער „מנאן" (עצם הנשמה).

37) עיין רש"י וישלח (לה, כב בסופו).

ועפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק דער טעם פון דעם וואָס „מנאן בשמותם" קומט דוקא ביי דעם ענין פון „הבאים מצרימה", וויייל די נויטיקייט פון דעם „להודיע חיבתן" איז צוליב די „שמות בני ישראל הבאים מצרימה" [38] — צוליב דעַ הארת הנשמה וועלכע קומט אין די „מצרים" פון גוף ונה"ב, ביז אין גלות כפשוטו [39]. אַז דורכן „מנאן בשמותם" — דורך

38) ראה גם אתהלך לאזניא ריש ע' קג.

39) ומה שמפרט את שמות השבטים (ולא של השבעים נפש), יש לומר, עפ"י המבואר במ"א (נדפס לקמן בהוספות לפ' בשלח (ע' 304)) שעיקר ענין ההתחלקות שבבנ"י הוא מצד השבטים (שלכן קי"ס הי' לי"ב גזרים, וכן חלוקת א"י היתה לי"ב שבטים, כי ענינם של קי"ס וא"י הוא — עבודה פרטית). שלכן בכ"א מישראל, צריך להיות מבחי' שבט שלו, כידוע בענין השערים שהיו בביהמ"ק ובענין הנוסחאות שבתפלה.

(ומ"ש בתו"א ר"פ וארא „יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדריגות אלו" (של השבטים) — הכוונה, שאין בו הבחי' של כל השבטים. ודלא כהאבות, שבחי' כל ג' האבות צ"ל בכ"א).

ולכן מפרט רק את שמות השבטים, כי זהו עיקר ענין ההתחלקות דבנ"י (ובדוגמת מטה האלקים שהי' ביד משה, שעל ידו היו העשר מכות (ענין יציאת מצרים) וקי"ס, שהי' חקוק בו הי"ב שבטים (תיב"ע בשלח יד, כא), כמבואר בהוספות לפ' בשלח שם).

40) ראה תו"א (כד, א), שבגלות א"א להיות גילוי בחי' האבות כ"א ע"י השבטים. עיי"ש. ועפ"ז יש לבאר ענין „מנאן בשמותם": „מנין", ענינו — בחי' האבות שבכל אחד מישראל (תו"א ר"פ וארא), וגילוי המנין — בחי' האבות — הוא ע"י „שמותם" — שמות השבטים.

ועפ"ז יובן גם מה שבמנין, נמנו כל השבעים נפש, ושהמנין דשבעים נפש בא לאחרי פירוט שמות השבטים — כי בכולם צ"ל גילוי בחי' עצם הנשמה (בחי' האבות), וגילוי זה הוא ע"י השבטים.

דעם וואָס אין דער הארה וועלכע געפינט זיך אין „מצרים", איז מאיר די עצם הנשמה וועלכע איז ניט גענומען אין „מצרים" — האָט אויך זי דעם כח אויף ניט נתפעל ווערן פון די העלמות והסתרים של הגוף ונה"ב [41], און אדרבה, דורכפירן איר תפקיד, אויף מברר זיין דעם גוף ונה"ב וחלקו בעולם, מאַכן זיי פאַר אַ כלי צו אלקות [42].

טו. כשם ווי עצם הנשמה טוט אויף אין הארת הנשמה שבגוף, אַזוי אויך לאידך גיסא: די הארת הנשמה שבגוף טוט אויף אין עצם הנשמה. וכידוע [43] אַז די עלי' וואָס עס ווערט אין דער נשמה ע"י ירידתה למטה איז ניט בלויז אין דער הארת הנשמה, נאָר דורך די עבודה פון הארת הנשמה שבגוף (מצד דעם וואָס זי איז פאַרבונדן מיטן עצם הנשמה, ביז אַז אין דער הארה איז מקושר דער גאַנצער עצם [44]), ווערט אַן עלי' אויך אין עצם הנשמה.

און דאָס איז דער ענין פון „מנאן בשמותם" — דער פאַרבונד פון מנין (עצם הנשמה) מיט שם (הארת הנשמה שבגוף) — סיי בחייהן סיי במיתתן:

בכדי אַז די הארת הנשמה זאָל האָבן דעם כח דורכפירן איר תפקיד בעת זי געפינט זיך אין גוף — בחייהן — מוז אין איר מאיר זיין דער „מנאן" — דער עצם הנשמה.

און דורכן „מנאן בשמותם בחייהן", וואָס דער עצם הנשמה גיט אַ נתינת כח אין דער הארת הנשמה אויף דורכפירן איר תפקיד בעלמא דין, איז בשעת עס קומט „במיתתן", ווען די הארת הנשמה פאַרענדיקט איר תפקיד — „חזר ומנאן (בשמותם)", אַז די הארת הנשמה טוט אויף אַן עלי' אין דעם עצם הנשמה.

(משיחת ש"פ שמות תשכ"ה)

---

41) ובזה יובן מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו „נאָר אונזערע גופים זיינען אין בערגעגעבן אין גלות ושעבוד מלכיות, אָבער אונזערע נשמות האָט מען אין גלות ניט פאַרטריבן כו'" (קונט' יד בתחלתו. ובכ"מ) — דלכאורה, הרי העבודה דתומ"צ הוא בהגוף, ומה מועיל מה שהנשמות לא הוגלו — אלא כי מה ש[עצם] הנשמה לא הוגלה, זה נותן כח גם ב[הארת הנשמה שב]גוף.

42) ראה גם לקו"ש שם ע' 846 ואילך.

43) ד"ה זה היום תש"ט סוף סעיף ב' ואילך.

44) ד"ה אז ישיר ש"ת פ"ב וג'. כמגדל דוד תש"ה פ"ב. ויכולו תשכ"ט.